

РОЗДІЛ 2

СИСТЕМА ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

2.1. СУТНІСТЬ, МЕТА І ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРИ

Профілізація літературної освіти школярів – системоорганізуюча модель, яка сприяє прилученню учнівської молоді (школярів 1-11 класів) до вітчизняної і світової духовно-художньої, літературно-мистецької культури, дає уявлення про характер майбутньої літературно-мистецької праці людей на основі особистого досвіду, зорієнтована на життєве та професійне самовизначення і самореалізацію Я-особистості в дорослому житті.

Профільне навчання літератури – диференційована побудова та структурно-змістова організація навчально-пізнавального і виховного процесу, яка передбачає створення оптимально зорієнтованих умов для різних груп учнівської молоді до їхнього життєвого та професійного самовизначення в майбутньому, урахування освітніх і літературно-мистецьких потреб, інтересів, нахилів і здібностей учня-читача.

Задатки літературно-мистецькі – природжені особливості нервової системи й органів чуття дитини, які є передумовою до передавання побаченої чи уявленої картини життя словами, фарбами тощо.

Нахили літературно-мистецькі – спрямування людини на заняття різноманітними видами художньо-мистецької, філологічної діяльності з метою формування та вироблення в собі таких здатностей, умінь і навичок, які необхідні для професійного виконання функцій у майбутньому житті. Нахили багато в чому збігаються зі здібностями і можуть розвиватися паралельно або багатовекторно чи виокремлюватися за умови, якщо тип навчання (загальна диференціація, профільна і т. д.) прилаштовуються до школяра.

Здібності літературно-мистецькі – складна синтетична якість дитини, яка поєднує в собі стійкі індивідуальні психічні та спеціальні властивості: естетичну чутливість до слова, довільну пам'ять, відтворюючу уяву, художньо-образне мислення і сприйняття світу, емоційну стійкість, креативність тощо, що формуються та розвиваються впродовж усього

життя. Це є необхідною внутрішньою умовою для взаємодії школяра із зовнішніми впливами шляхом освоєння та набуття певних знань, умінь і навичок під час літературно-мистецької діяльності в урочній і позакласній роботі, щоб уключитися у творче життя суспільства, для духовного, художньо-естетичного збагачення свого Я.

Читацька діяльність у процесі літературної освіти – сукупність компетентностей, специфічних компетенцій і творчих дій школяра, спрямованих на співучасть із автором, персонажем, літературним текстом щодо сприйняття/несприйняття, осягнення тканини художнього твору, розуміння підтексту змодельованих картин життя, здатність їх інтерпретувати та конструювати власний текст відповідно читацькому рівневі, життєвому досвідові шляхом мимовільних або/і цілеспрямованих операцій із метою духовно-естетичного збагачення Я (особистості).

Літературно-мистецька культура, освіта та діяльність школяра включає систему специфічних і загальних компетентностей: *читацьких, літературознавчих, металінгвістичних, комунікативних, когнітивних, аксіологічних, прогностичних, технологічних, інформаційних, соціальних, рефлексивних, риторичних та ін.*

Названі компетентності складатимуть той літературний стандарт, яким має оволодіти учень-читач профільної школи. Про них піде мова детально в розділі 5.

Мета профільного навчання літератури – забезпечення рівного і вільного доступу учнівської молоді до неперервної літературно-мистецької освіти впродовж усього життя, виховання духовно-багатої, естетично-розвиненої особистості, здатної до професійної самовизначеності та самореалізації, мобільності й конкурентоспроможності у змінному суспільному просторі. Профілізація літературної освіти спрямована на духовне збагачення читацького життя дитини, формування аксіологічності, здатності до вибору напрямку філологічної освіти, вироблення навичок самостійної літературно-мистецької, дослідницько-пошукової діяльності, прагнення до літературного саморозвитку та самоосвіти.

Основними завданнями літературної освіти в системі загальної профілізації школи є:

- створення умов для врахування й розвитку літературно-мистецьких інтересів, задатків, нахилів і здібностей учнівської молоді за будь-якого обраного профілю;
- забезпечення оптимальних умов для загальнокультурного, морального, естетичного розвитку, духовного збагачення Я (особистості);
- залучення учнів до найкращих здобутків духовної культури шляхом вивчення української літератури, зарубіжної літератури, літератури національних меншин;